

Piotr Gawor

mgr, Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego
ORCID: 0000-0002-3504-4367

Anna Peck, *Religia w amerykańskich wyborach prezydenckich*

[CeDeWu, Warszawa 2018, 192 s.]

Profesor UKSW dr hab. Anna Peck jest pracownikiem Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, a także Uniwersytetu Warszawskiego. Stopień doktora historii uzyskała na Uniwersytecie Gdańskim, a habilitację z zakresu religioznawstwa otrzymała na Uniwersytecie Jagiellońskim. Jej zainteresowania koncentrują się wokół przedrewolucyjnej Rosji, religii i historii wschodniej Syberii oraz szeroko pojętej relacji między polityką a religią, w szczególności w Stanach Zjednoczonych i Europie. Jest autorką monografii: *Teleewangelizm, apokalipsa i polityka: współczesna prawnica protestancka w Stanach Zjednoczonych* (2005), *W poszukiwaniu tożsamości: rasizm w amerykańskich koncepcjach religijnych* (2007), *Trzecia Świątynia Jerozolimska w koncepcjach chrześcijańskiego syjonizmu w Stanach Zjednoczonych* (2010), *Konstruowanie historii: prezentacja i percepcja Polski w amerykańskich podręcznikach akademickich i szkolnych* (2010) oraz *Religia w amerykańskich wyborach prezydenckich* (2014). Ponadto opublikowała liczne artykuły naukowe i rozdziały w pracach zbiorowych, ukazujących się m.in. w Polsce i Stanach Zjednoczonych. Uczestniczy w programie „The CSEES Fellows Program” na Uniwersytecie Północnej Karoliny w Chapel Hill w Stanach Zjednoczonych w Instytucie Center for Slavic, Eurasian and East European Studies. Jej bieżący projekt dotyczący chrześcijańskiego postrzegania

buddyzmu tybetańskiego w rosyjskim regionie Transbaikal, zaowocował wydaniem w 2017 r. monografii *Polityczne i religijne aspekty percepcji buddyzmu tybetańskiego, tom I*.

Recenzowana książka – *Religia w amerykańskich wyborach prezydenckich* – porusza jeden z najbardziej bieżących, ważnych i zyskujących coraz większą popularność tematów, jakim jest religia i jej znaczenie jako czynnika kształtującego stosunki międzynarodowe. Pole prac badawczych stanowi obszar Stanów Zjednoczonych. Badania zostały zawężone do okresowych wydarzeń jakimi są wybory prezydenckie, będące podstawą do dokonania analizy wpływu religii na wyniki owych wyborów, a także przeprowadzenia kwerendy dotyczącej roli religii w amerykańskim systemie politycznym. Publikacja składa się z ośmiu jasno i zwięźle zatytułowanych rozdziałów, ułożonych w sposób chronologiczny. Każdy z nich został podzielony na kilka podrozdziałów, tak aby skupić uwagę czytelnika na konkretnym problemie. Rozdziały poprzedzone są wstępem, przedstawiającym w prosty sposób podjętą problematykę, cel i zamierzenia autorki oraz opisującym użyte metody badawcze. Książka zaopatrzona jest również w podsumowanie, zróżnicowaną bibliografię oraz indeks osobowy i przedmiotowy. Peck bazuje na metodologii badań jakościowych, stosując metodę studium przypadku (*case study*). W badaniach wspomaga się analizą treści i narracji, korzystając z dużego zasobu źródeł internetowych w wersji tekstowej i wideo. Całość uzupełnia metodą obserwacji pośredniej i bezpośredniej. Wiedzę przedmiotową uzupełnia również korzystając z publikacji znanych specjalistów, takich jak: Madeleine Albright, David Domke i Kevin M. Coe, Samuel Huntington czy Giles Kepel. Autorka opiera się w głównej mierze na literaturze amerykańskiej, uzupełniając ją o pozycje polskie i francuskie.

W pierwszym rozdziale *Państwo i religia* (s. 15–35) autorka przybliży system instytucjonalno-prawny oparty na konstytucji, wedle której w Stanach Zjednoczonych obowiązuje rozdział między religią a państwem, podział na *sacrum* i *profanum*. Również w tej części Peck charakteryzuje dwa ważne i fundamentalne pojęcia, na których budowana była tożsamość ludności Stanów Zjednoczonych, a mianowicie pojęcie religii obywatelskiej oraz religijnego ekscepcjonalizmu.

Drugi rozdział – *Religie chrześcijańskie w kampaniach prezydenckich do połowy XX wieku* (s. 37–49) – zawiera chronologiczny opis występowania aspektów religii w kampaniach prezydenckich do połowy XX wieku, z wyraźnym naciskiem na objaśnienie przypadku Thomasa Jeffersona, który zakorzeniony w chrześcijańskich wartościach często określany był mianem deisty lub nawet ateisty. Również w tym rozdziale zostaje przytoczony i rozwinięty kluczowy termin WASP (*White Anglo-Saxon Protestant*), oznaczający uprzywilejowaną grupę etniczną, religijną i społeczną, do której przynależność decydowała najczęściej o możliwości piastowania wysokich stanowisk, takich jak np. urząd prezydenta Stanów Zjednoczonych.

W kolejnym rozdziale pt. *Polityczne zaangażowanie prawicy protestanckiej – geneza i program* (s. 51–60) Peck konstruktywnie pisze na temat powstania nurtu fundamentalistycznego w chrześcijaństwie, który był źródłem politycznych aspiracji dla przedstawicieli kościołów w Stanach Zjednoczonych, zwłaszcza dla tzw. te-leewangelików. Autorka obiektywnie przedstawia informacje odnośnie przełomowego „małpiego procesu” (*Scopes Trial*), który w wielu periodykach naukowych często przedstawiany jest bardzo subiektywnie.

Kolejne dwa rozdziały: *Dwie drogi polityczne teleewangelistów – Jerry Falwell i Pat Robertson* (s. 61–78) oraz *Wpływy prawicy protestanckiej w pierwszej dekadzie XXI wieku* (s. 79–101) są skoncentrowane na działalności i zaangażowaniu politycznym nurtu fundamentalistycznego i ewangelikalnego protestantyzmu. Autorka zrealizowała w nich zadanie rzetelnego i merytorycznego sposobu przedstawienia m.in. Jerry'ego Falwella i Pata Robertsona – czołowych postaci religijnej aktywności w obszarze polityki. Udowadnia w nich jak istotne dla relacji państwo – religia było powstanie teleewangelistów i powołanego przez nich ruchu *Moral Majority*. Rozczarowujący w piątym rozdziale może być fakt niewykorzystania potencjału tematyki podrozdziału *Spotkanie fundamentalizmów protestanckiego i islamskiego* (s. 88–91), gdzie zagadnienie religii islamu zostało przedstawione fragmentarycznie.

W rozdziale szóstym – *Katolicy w wyborach prezydenckich* (s. 103–119) – Peck zajęła się antykatolickimi przesłaniami mającymi utrudniać dostęp katolikom do sprawowania urzędu prezydenta Stanów Zjednoczonych. Autorka przedstawia postać 35. prezydenta Stanów Zjednoczonych Johna F. Kennedy'ego, jedynego dotychczas prezydenta katolika, i prezentuje główne założenia retoryki antykatolickiej oraz jej mutacje na przestrzeni blisko 60 lat.

Ostatnie rozdziały: *Tożsamość religijna Obamy – religia w kampanii 2008 roku* (s. 121–141) oraz *Nowe elementy w kampanii prezydenckiej 2012 roku* (s. 143–162) traktują o dwóch kampaniach Baracka Obamy, w których aspekty religijne odgrywały niezwykle istotną rolę. Autorka przytacza sprawę nieprawdziwych wiadomości, jakoby Obama był muzułmaninem oraz temat jego powiązań z kontrowersyjnym Jeremiaha Wrightem i doktryną Czarnej Teologii Wyzwolenia. Peck w rozdziale ósmym, w kontekście dwóch katolickich kandydatów na wiceprezydenta, wskazuje na ciągły rozwój i zmiany w postrzeganiu religii w polityce oraz kreowaniu obrazu polityki przez przedstawicieli religii w Stanach Zjednoczonych.

Autorka książki podjęła się zadania wskazania i zdefiniowania roli religii w amerykańskich wyborach prezydenckich, słusznie zauważając niepełną analizę tego czynnika lub też pominięcie jego specyficznych cech, które wynikają z indywidualnych bądź grupowych przekonań, czy też znajdujących się w filozofii prowadzonych kampanii prezydenckich. Peck udowadnia istotną rolę, jaką odgrywa czynnik religijny bez sprecyzowania siły jego oddziaływania. Dokładne określenie wartości wpływu religii na wynik wyborów prezydenckich w Stanach Zjednoczonych byłoby unikalnym osiągnięciem. Sama autorka we wstępie książki informuje, iż religia jest tylko jednym z wielu czynników – takich jak czynnik ekonomiczny, czy też polityczny – mogącym wpływać na losy kandydatów na prezydentów Stanów Zjednoczonych (s. 8).

Książka *Religia w amerykańskich wyborach prezydenckich* jest kompendium wiedzy z zakresu wpływu religii na wybory prezydenckie w Stanach Zjednoczonych. Jest również dogodną pozycją otwierającą nowe pola poszukiwań badawczych ze względu na silne fundamenty wiedzy, pozwalającej w lepszy, łatwiejszy i szybszy sposób analizować przyszłe wybory prezydenckie w tym kraju. Anna Peck swoją książką potwierdziła zachodzące zmiany w retoryce prowadzenia kampanii wyborczych, które mogły zostać zaobserwowane już w wyborach w 2016 r.

